

Pályafutása a virginiai képviselőházban, a Kontinentális Kongresszuson és a Szenátuson keresztül vezetett párizsi (1794–1796) és londoni (1803–1807) nagyköveti megbízatásokig, majd a külügyminisztérium (1811–1817) és a hadügyminisztérium (1814–1815) élére került. A nemzetközi béke, a gazdasági fellendülés és a pénzügyi stabilitás korában vette át a kormányzat irányítását, amikor a Föderalista Párt bomlásnak indult, s egy ideig hinni lehetett abban, hogy a pártviszályok megszűnnek.

A jövő csak fejlődést és sikereket ígért. 1820-ra az Egyesült Államok lakossága megközelítette a tízmilliót. A 18. század önálló és nyersanyag-exportáló országa Monroe elnöksége idején tette meg az első lépéseket a nemzeti piacgazdaság kialakítása felé. A brit–amerikai háború (1812–1814) felszította a hazafias érzelmeket, s a nemzeti összetartozás érzését Monroe két országjáró körúttal is megerősítette (1817, 1819). Egy bostoni újságíró a *Columbian Centinel* hasábjain mindezek alapján „a jó érzések korának” nevezte el Monroe első elnöki időszakát.

Kormányzata a külpolitika terén bizonyult a legsikeresebbnek. Északon 1818-ban rendezték a vitás kérdéseket Nagy-Britanniával: demilitarizálták a Nagy-tavakat, s a 49. szélességi körnél jelölték ki a kanadai–amerikai határ pontos vonalát, a Nagy-tavak és a Sziklás-hegység között. Az ettől nyugatra fekvő Oregon közös brit–amerikai birtokká nyilvánították, s megnyitották mindkét nemzet telepesei előtt.

Délen új területet csatoltak az országhoz. A szeminol indiánok ellen vívott első háborúban (1817–1818) Andrew Jackson tábornok elfoglalt két erődöt a spanyol kézen lévő Floridában. Monroe külügyminisztere, John Quincy Adams erre felszólította Spa-

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 5. ELNÖKE

JAMES MONROE

1817. MÁRCIUS 4.–1825. MÁRCIUS 4.

MONROE VOLT AZ ALAPÍTÓ ATYÁK NEMZEDÉKÉNEK LEGIFJABB KÉPVISELŐJE, AZ UTOLSÓ ELNÖK, AKI MÉG HARCOLT A FÜGGETLENSÉGI HÁBORÚBAN, AKI TÉRDNADRÁGOT, HÁROMSZÖGLETŰ KALAPOT ÉS RIZSPOROZOTT PARÓKÁT VISELT A FEHÉR HÁZBAN. AHOGY A CSÁTÁKBAN HALLGATAGON, RENDÍTHETETLENŰL ÉS HŰEN KÖVETTE WASHINGTONT, UGYANÚGY KÖVETTE EGÉSZ ÉLETÉBEN VISSZAFOGOTTAN, BECSÜLETESEN ÉS MEGBÍZHATÓAN A KÖZTÁRSÁG MÁSİK ALAPÍTÓJÁNAK, THOMAS JEFFERSONNAK A TANÁCSAIT.

nyországot, hogy ha nem tudja féken tartani a Floridában élő indiánokat, adja el a területet ötmillió dollár fejében. Ám ezt a pénzt nem Spanyolország kapta, hanem azok az amerikaiak, akiknek a spanyolok tartoztak. Az 1819-es, úgynevezett Adams–Onís-szerződésben kijelölték a spanyol és amerikai területek közötti pontos határt, amelyet úgy húztak meg, hogy Spanyolország lemondott Floridáról és Oregonról, az Egyesült Államok pedig Te-

xasról. Monroe követségeket létesített a függetlenségüket kivívó latin-amerikai országokban, abban reménykedve, hogy ezzel a republikánus berendezkedést támogatja.

Az 1819-es gazdasági válság újra kiélezte a régiók és a politikai csoportosulások ellentéteit. Az elnököt elkésérettette, hogy a Kongresszus nem járult hozzá a 10 000 fős állandó hadsereg 20 000 fősre növeléséhez, sőt a gazdasági válság miatt 7000-re csökkentette a létszámát. Ennek

ellenére az 1820-as elnökválasztáson Monroe egy kivétellel valamennyi elektor szavazatát elnyerte. Az az egy is csak azért szavazott ellene, hogy George Washington maradjon az Egyesült Államok egyetlen egyhangúlag megválasztott elnöke.

1820-ban Missouri rabszolgatartó államként kérte felvételét az unióba, de a Kongresszus északkeleti tagjai megpróbálták előírni számára a rabszolgaság fokozatos felszámolását. A déliek viszont nem akarták eltérni, hogy ezzel felboruljon az egyensúly a Szenátusban, ahol addig 11 rabszolgatartó és 11 szabad államnak volt képvisellete. Egyes virginiaiak már az unióból való kiválással és polgárháborúval fenyegetőztek. Végül úgy egyeztek meg, hogy Missouri rabszolgatartó államként, az addig Massachusettshez tartozó Maine pedig szabad államként csatlakozik az unióhoz, és Missouri déli határától északra megtiltják a rabszolgaságot. A Missouri-kompromisszum 34 évig érvényben maradt, és egy időre mérsékelte az ellentéteket.

Monroe jelezte, hogy ha a Kongresszus megtiltja Missouriban a rabszolgatartást, ő meg fogja vétetni ezt az intézkedést. Úgy vélekedett ugyanis, hogy a rabszolgaság törvényes, ezért egyetlen államban sem lehet tiltani. Az ő nemzedéke még abban hitt, hogy a rabszolgaság magától is elhal, ha nem korlátozzák. Csakhogy a brit textilipar növekvő gyapotszükséglete következtében a déli, ültetvényes államok a világ legnagyobb gyapotexportáló területévé váltak, s egyre nagyobb szükségük lett a rabszolgák olcsó munkaerejére.

Az elnök az 1816-ban megalapított Amerikai Gyarmatosító Társaságnak 1821-ben segített olyan afrikai területet szerezni, ahová az amerikai feketék kivándorolhatnak. A program keretében mintegy 20 ezer volt rabszolgát telepítettek át Afrikába. A ké-

sőbbi Libéria fővárosát 1822-ben Monroviának nevezték el.

A latin-amerikai államok függetlenné válásával tartani lehetett attól, hogy az európai nagyhatalmak a gyarmatait elvesztő Spanyolország segítségére sietnek. George Canning brit külügyminiszter 1823 augusztusában azt javasolta Monroe-nak, hogy közös nyilatkozatban tiltakozzanak ennek lehetősége ellen. Az Oroszország alaszakai terjeszkedése miatt is aggodalmaskodó John Quincy Adams külügyminiszter azonban a közelgő választásokra gondolva meggyőzte az elnököt, hogy „sokkal nyíltabb és méltóságosabb lenne őszintén kifejteni elveinket Oroszország és Franciaország előtt, mint mentőcsónakként evezni a brit hadihajó nyomában”. Monroe ezért 1823. december 2-i éves üzenetében közzétette a később Monroe-elv néven emlegetett nyilatkozatát.

A legtöbbit idézett kijelentést, mely szerint „Amerika az amerikaiaké”, hiába keressük benne, bár a lényege valóban így foglalható össze. Az elnök megállapította, hogy „az amerikai kontinenseket ezután nem tekintik európai hatalmak által gyarmatosítható területnek”, s mivel az európai államok politikai rendszere eltérő, „békénk és biztonságunk szempontjából veszélyesnek tartjuk politikai rendszerüknek erre a félgömbre történő kiterjesztését”. Viszont biztosította a nagyhatalmakat, hogy az Egyesült Államok kormánya nem foglalkozik a még fennálló gyarmati rendszerekkel, s nem kíván beavatkozni az európai államok konfliktusaiba sem.

A Monroe-elv közvetlen hatása csekély volt, egy nemzedékre meg is feledkeztek róla, csak 1845-ben idézték fel, hogy aztán az amerikai külpolitika egyik alaptézisévé nyilvánítsák. Spanyolországot inkább a brit flottával támogatott brit diplomácia tartotta vissza a latin-amerikai fellépéstől, mint az amerikai

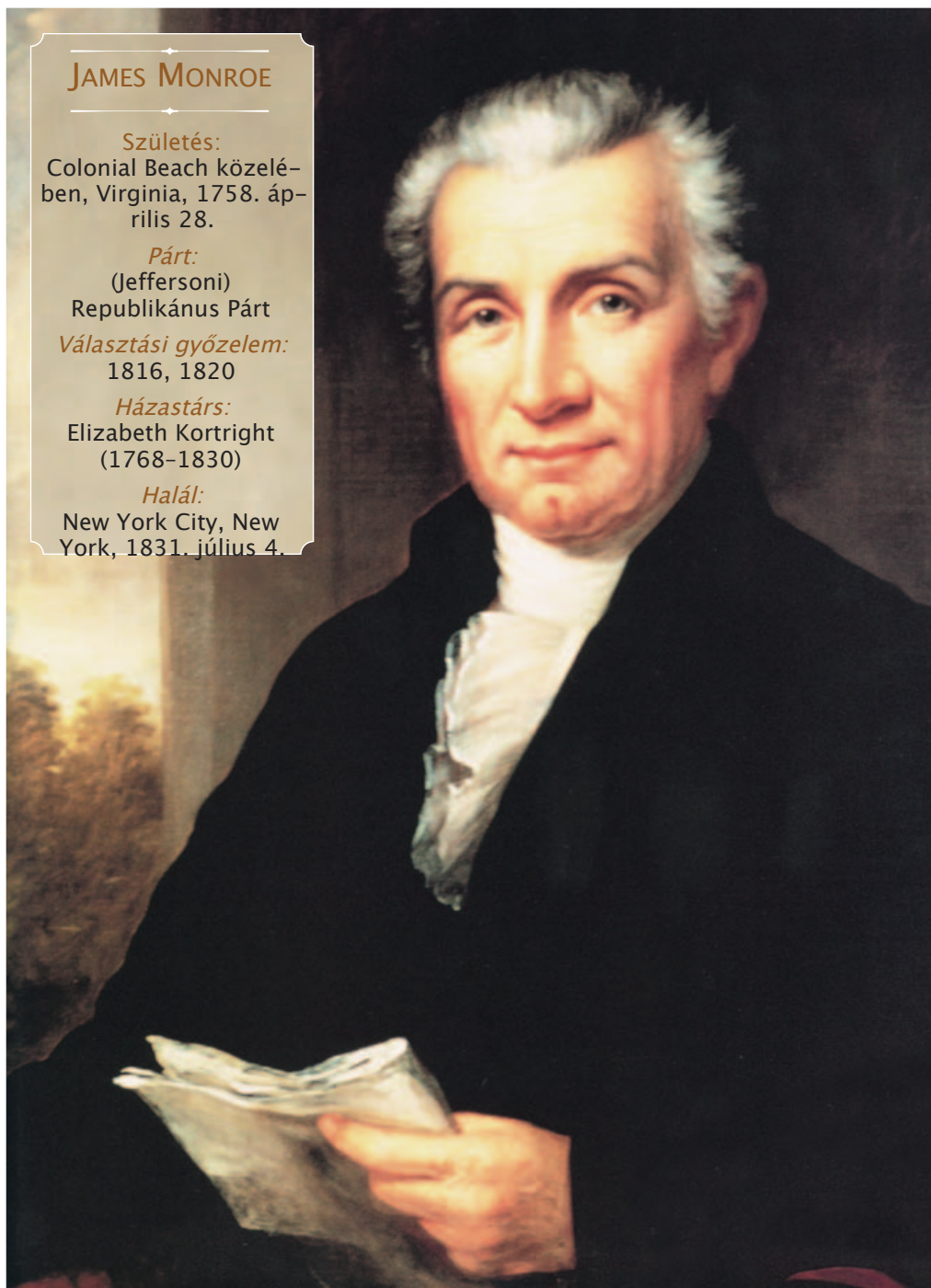
nacionalizmus magabiztos nyilatkozata. Annyi eredménye azonban volt, hogy Oroszország 1824-ben az 54° 40' földrajzi szélességi körnél húzta meg az általa gyarmatosított Alaszka déli határát – s ezzel egy újabb nagyhatalom mondott le Oregonról.

Monroe elnökségének utolsó két évében felerősödtek a kormányt bíráló hangok, mivel az elnöki hatalomra törekvő politikusok így próbáltak előnyre szert tenni riváli-

sakkal szemben. Még a Fehér Ház bebútorozására létrehozott alap kezelésének ellenőrzésére is vizsgálatot indítottak, pedig Monroe inkább elszegényedve, mint meggazdagodva távozott Washingtonból. Magánügyeit olyan nyira elhanyagolta hosszas kormányzati tevékenysége idején, hogy el kellett adnia egyik birtokát.

Elnöksége után visszatért Oak Hill nevű virginiai ültetvényére. Házát maga Thomas

Jefferson tervezte s James Hoban, a Fehér Ház építője készítette el. Megpróbálta a vidéki, ültetvényes úriemberek életét élni, Jeffersonhoz és Madisonhoz hasonlóan ő is rektora lett a Virginiai Egyetemnek, de adósságai és feleségének elvesztése megkeserítették öregségét. Még abban is Thomas Jefferson példáját követte, hogy hozzá hasonlóan a *Függetlenségi nyilatkozat* kiadásának évfordulóján halt meg. ♦

JAMES MONROE

Születés:

Colonial Beach közelében, Virginia, 1758. április 28.

Párt:

(Jeffersoni)
Republikánus Párt

Választási győzelem:

1816, 1820

Házastárs:

Elizabeth Kortright
(1768–1830)

Halál:

New York City, New York, 1831. július 4.